

Harjumaa omavalitsuspäeva deklaratsioon elukestvast huviharidusest ja huvitegevusest

I Olukorrast ja suundumustest elukestva huvihariduse ja huvitegevuse valdkonnas

Huviharidus on Eesti Vabariigi Haridusseaduse sätete kohaselt üks haridusliikidest üld- ja kutsehariduse kõrval ning huvihariduse- ja huvitegevuse eesmärk on, nagu haridusel üldse:

- 1) luua soodsad tingimused isiksuse, perekonna, eesti rahvuse, samuti rahvusvähemuste ja Eesti ühiskonna majandus-, poliitilise ning kultuurielu ja loodushoiu sidusaks arenguks maailma majanduse ja kultuuri kontekstis;
- 2) kujundada seadusi austavaid ja järgivaid inimesi;
- 3) luua eeldused pidevõppeks.
- 4) tagada igapäevane õnnelik elu, heaolu ja vaimne tervis.

Huvihariduse ja huvitegevuses osalemisega kujunevad ühiskonna kollektiivsed suutlikkused (koostöösuutlikkused aktiivsete ühiskonnaliikmetena) ja piirkondlik võimekus ning ühiskonna tasemel suuremad nähtused nagu tolerant, heaolu ja hoituse tunne, usaldus.

Oleme seisukohal, et huvitegevus ja huviharidus mõjutavad inimest kogu elukaare vältel (alates väikelaste huviringidest kuni eakate huvitegevuseni), seda nii isiksuse arengu, karjäärivaliku kui ka loovuse ning eneseväljenduse võimaldajana, samuti tervise ja heaolu allikana. Seetõttu on oluline, et suudaksime tagada huvihariduse ja huvitegevuse valdkonnas jätkusuutlikkuse ning juba kavandatu ellu viia vaatamata sellele, et valdkond on olnud haavatav alates COVID-19 epideemiast kuni tänaseni oluliselt muutunud julgeoleku- ja majandusolukorra tingimustes.

Samas on selge, et kõike korraga ei saa ning muutunud olukord nõuab plaanide üle vaatamist ning vajadusel korrigeerimist. Seda silmas pidades toome järgnevalt välja, mida peame oluliseks valdkonnas tegevuste kavandamisel ja korraldamisel aluseks võtta ja esmajärjekorras ära teha.

Riigi pikaajaline strateegia Eesti 2035¹, on Riigikogus heaks kiidetud 12. mail 2021. Strateegia toetab elukaare põhist lähenemist ja toob välja ka olulised kitsaskohad- inimestel tuleb kohaneda vajadusega õppida juurde terve elukaare jooksul ning olla valmis erialavahetuseks. Samas osalevad elukestvas õppes praegu vähem just need, kes seda enim vajaksid (madalama haridustasemega inimesed ja vanemaealised). Elukestvas õppes osalemises on märgatav lõhe rahvusesti (täiskasvanutest täiendab end 22,1% eestlastest, aga vaid 16,1% teisest rahvusest elanikest) ja piirkonniti (Põhja-Eestis täiendab end 23,4% tööealisest elanikkonnast, samal ajal Kesk-Eestis 15,3%, Kirde-Eestis 16,1%, Lääne-Eestis 16,3% ja Lõuna-Eestis 18,9%).

¹ Riigi pikaajaline arengustrateegia "Eesti 2035" <https://www.riigiteataja.ee/akt/315052021012>

Strateegias sisalduvad järgmised tegevussuunad:

- Tagada õpivõimaluste rohkuse ja kättesaadavuse, sujuva ja paindliku liikumise haridustasemetel ja -liikide vahel ning nüüdisaegse õpikäsitluse põhimõtete rakendamise tagamiseks võimalikult õppijast lähtuva lähenemise, mis toetab ennast juhtiva õppuri kujunemist ja iga inimese potentsiaali maksimaalset rakendamist.
- Oluline on laiendada ja soodustada loodus- ja täppisteaduste, tehnoloogiavaldkonna ja loovainete lõimitud õppe võimalusi ning tagada nende õpetamiseks vajalike õpetajate järelkasv kõikidel haridustasemetel ja ka huvihariduses.
- Uuendada täiskasvanuhariduse süsteemi (sh kombineeritud rahastamismudeli ja kvaliteedi tagamise põhimõtete väljatöötamine, maksu- ja toetussüsteemide muudatused, kultuuriasutuste võrgu kaasamine), et tagada valmisolek tulevikutööks ning kohanemine majanduse struktuurimuutustega.

Huviharidus ja huvitegevus kui informaalõpe ja mitteformaalõpe² leiab täpsemat defineerimist **Noortevaldkonna arengukavas 2021-2035**.³

Kuigi antud arengukava kontekstis on mõisted sisustatud lähtudes noortevaldkonnast, kehtivad samad põhimõtted meie hinnangul kogu elukaart hõlmava huvitegevuse ja huvihariduse mõtestamisel ning seega tuleb kogu teemat käsitleda laiemalt.

- Huvitegevuse peamiseks eesmärgiks on sihtgrupi kaasamine, sotsiaalsete ja üldoskuste arendamine, huvi äratamine läbi huviala tegevuste ja õppe. Osalejateks on erinevate huvialadega katsetajad, sobiva huvi otsijad. Suur osa huvitegevusest toimub koolikeskkonnas nii üldhariduskoolide kui kutsekoolide noorsootöö raames, lisaks ringitegevusena nt huvikeskuses, huvikoolis, spordiklubis, noortekeskuses, rahvamajas, jne. Koolides korraldab noorsootööd peamiselt huvijuht või muu nimetusega kooli noorsootöötaja koos õpilasesinduse ja ringijuhtidega.
- Huviharidust antakse huvikoolides huvikooli seaduse alusel. Osalejateks on konkreetsest huvialast huvitatud, järjepidevad huviala õppijad. Õppetegevuse peamiseks eesmärgiks on pakkuda sihtgrupile süsteemset õpet vastaval huvialal ning arendada erioskusi, läbi mille luuakse võimalusi isiksuse mitmekülgeks arenguks ning toetatakse noore kujunemist hästi toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühtlasi toetab noorte huviharidus Eesti kultuuri- ja sporditraditsioonide, tehnoloogilise arengu ja keskkonna jätkusuutlikkust ning paikkondlike traditsioonide arengut. Noorte huviharidust viiakse läbi EHS-es registreeritud huvikoolides õppekava alusel, mille läbiviijaks on vastava kvalifikatsiooniga huvihariduse õpetajad ja juhendajad.

19.-20. septembril 2019 aastal toimunud **Eesti IV omavalitsuspäeval** Pärnus teemal „Haridus, teadus ja ettevõtlus – tee tulevikku“ deklaratsiooni kandvaks **tuumikideeks oli, et tulevik sõltub haridusest ja sellest, kuidas haridussüsteem toimib**. Haridusstrateegiates on vaja üle vaadata, milline peaks olema kohaliku omavalitsuse roll meie haridussüsteemis ning

² **Informaalõpe** võib õppija seisukohast lähtudes olla nii eesmärgistatud kui eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides.

Mitteformaalõpe on eesmärgistatud vabatahtlik õpe, mis toimub kindla õppeprogrammi alusel ja kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades. Mitteformaalse õppe võimalusi pakuvad noorsootöö, huviharidus, vabaharidus ja täiskasvanute täienduskoolitused.

³ https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2021-2035_kinnitatud_12.08.2035.pdf

haridussüsteemi roll kohaliku omavalitsuse ja riigi tasandil. Vajame eesmärgipärast ja toimivat ning omavahel integreeritud hariduse, teaduse ja ettevõtluse süsteemi.

Ilma kohaliku omavalitsuse panuseta jäävad strategiadokumentides (Eesti 2035, „Hariduse arengukava 2021-2035“, „Noortevaldkonna arengukava 2021-2035“) sätestatud eesmärgid täitmata.

Kohalik omavalitsus tegeleb kõikide kohaliku elu küsimustega. Elukestva huvitegevuse ja huvihariduse korraldamine ja arendamine kohalikul tasandil on meie hinnangul üks kohaliku omavalitsuse tuumülesandeid.

Kohaliku omavalitsuse eesmärk on lähtuda elukaare ülesest vaatest, mõtestada, mida vald või linn saab kogukonna tasandil ja kogukonda kaasates teha, jälgida, et võimalusi pakutakse erinevaid eesmärke silmas pidades kõigile ühiskonnagruppidele, sh eriti haavatavatele. Neid võimalusi saavad pakkuda erinevad institutsioonid ja haaratud võivad olla erinevat tüüpi õpetegevused (sh huvitegevus, huviharidus).

Inimeste jaoks on oluline omada võimalusi ise otsustada kuidas eneseareng võiks kulgeda, kuidas jaotada seda tööalaste kompetentside, huvist lähtuvate ja ühiskondlikult tähtsaks peetavate õpitegevuste vahel.

II Huvitegevuse ja huvihariduse arendamisel ja toetamisel peame oluliseks tugineda järgmistele seisukohtadele

- Edukas huvitegevuse- ja huvihariduspoliitika ning lõimimine eeldavad igakülgset koostööd riigi, kohaliku omavalitsuse, haridusasutuste, ettevõtjate, erialaorganisatsioonide, kolmanda sektori ja teiste osapoolte vahel.
- Huvitegevus ja huviharidus kui haridusliigid tuleb elukestva õppe kontekstis nii riiklikul kui kohalikul tasandil rohkem eesmärgistada.
- Väärtustada enam huvihariduse ja -tegevuse valdkonnas tegutsevaid institutsioone ja isikuid. Kutsume ellu Harjumaa Aasta huvihariduse ja -tegevuse sündmuse ja/või isikute tunnustamise.
- Kohaliku omavalitsuse tulubaas arvestab huvitegevuse ja huvihariduse jätkusuutlikkusega, sh võimaldab ja väärtustab juhendajate ja õpetajate rolli mille üheks oluliseks väljundiks on ka väärikas töötasu. Peame oluliseks, et vastav teema oleks nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste arutelude fookuses, arvestades kohalike omavalitsuste erisusi.
- Tegeleda elukestva talendiarenduse vaatega, mis järjest enam muutub oluliseks ka tööl informaalsete õppimise ühe tegurina. Õppimine ja ande arendamine ei lõppe kindlasti lapsepõlves. Õpetajate-juhendajate pädevuste arendamist tuleb korraldada laiemal koostööna kohaliku omavalitsuse ja ülikooli vahel.
- Panustada kõigile kättesaadava haridustaristu rajamisse, mis toetab huvihariduse ja huvitegevusega tegelemist ning annab vaba aja veetmise võimalused kogu elukaare vältel.
- Kohaliku omavalitsuse tasandil tuleb läbi mõelda ja kokku leppida, milline võiks olla tööandja roll toetada õppimist, tunnustada nii tööalast kui muud huvipõhist õppimist, väärtustades lõimimist. Linn või vald kui tööandja saab siin olla eeskujuks.

- Mõelda läbi huvihariduse ja huvitegevuse arendamise võimalused hajaasustuspiirkonnas sh toetada ühistranspordi võimekust keskusest kaugemates piirkondades huvitegevuse- ja huvihariduse kättesaadavuse parandamiseks.
- Kohaliku omavalitsuse poolt pakutavad huvihariduse ja huvitegevuse valikud, sellega kaasnev kaasamine kogukonna tegevustesse ja huvipõhine tegutsemine võimaldab mõjutada kodanikuaktiivsust ja loob osalustunnet-sidusust terves kogukonnas.
- Laiendada kooli, sh riigigümnaasiumi rolli, kujundades koolidest kogukonna- ja elukestva õppe keskused. Integreerida üldharidus, huviharidus ja -tegevus ning noorsootöö üheks tervikuks luues nn kogupäeva kool ja elukestva õppe keskuse.
- Pakkuda mitteõppivatele ja mittetöötavatele noortele (edaspidi NEET-noorte) senisest enam võimalusi koolitustel ja huvitegevuses osalemiseks, tõstmaks nende motivatsiooni ja tagasisuundumist haridusse või tööjõuturule. Toetada senisest enam ja laialdasemalt NEET-noorte perekondi ja sotsiaalseid võrgustikke, et suurendada nende oskust ja suutlikkust NEET-noori toetada.
- Arvestada huvihariduse ja huvitegevuse arendamisel teadlaste, ekspertide ja erialaorganisatsioonide arvamusi ja kaasata neid otsuste langetamisse.

Harjumaa II Omavalitsuspäeval osalejad

Viimsis 21. oktoobril 2022. aastal